

_____ hokimligi
*maktabgacha va maktab ta'limi
boshqarmasi*

_____ maktabgacha va
*maktab ta'limi bo'limi tasarrufidagi
___-umumiy o'rta ta'lim maktabi
ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi
_____ning
20__-20__-o'quv yili 7- sinf bo'sh
o'zlashtiruvchi o'quvchilar uchun
"YOSH TILSHUNOS"*

**TO'GARAK
HUJJATLARI**

To'garak a'zolari haqida ma'lumot

<i>№</i>	Familiya ismi va sharifi	Tug'ilgan sanasi	Sinfi	Manzili (to'liq)	Ota-onasi (Ismi sharifi)	Telefon (uy yoki mobil)	Izoh
<i>1.</i>							
<i>2.</i>							
<i>3.</i>							
<i>4.</i>							
<i>5.</i>							
<i>6.</i>							
<i>7.</i>							
<i>8.</i>							
<i>9.</i>							
<i>10.</i>							
<i>11.</i>							
<i>12.</i>							
<i>13.</i>							
<i>14.</i>							

15.							
16.							
17.							
18.							
19.							
20.							
21.							
22.							
23.							
24.							
25.							
26.							
27.							
28.							
29.							
30.							

O'tkazilgan xona _____

ISH REJASI

№	Yillik ish reja mavzulari	Soat	Sana	Izoh
1.	Til va nutq			
2.	Fonetika			
3.	Fe‘l so‘z turkumi			
4.	Ot, sifat so‘z turkumi			
5.	Son, ravish so‘z turkumi			
6.	Matn. matnda ko‘p ma‘noli, ma‘nodosh so‘zlardan foydalanish			
7.	Shakldosh va qarama-qarshi ma‘noli so‘zlardan foydalanish			
8.	Olmosh so‘z turkumi va uning tasnifi			
9.	Ko‘rsatish olmoshlari			
10.	Kishilik olmoshlari			
11.	O‘zlik olmoshlari			
12.	So‘roq olmoshlari			
13.	Belgilash olmoshlari			
14.	Gumon olmoshlari			
15.	Olmoshlar o‘rnida qo‘llaniladigan so‘zlar			
16.	Olmoshlarning tuzilishiga ko‘ra turlari			
17.	Sodda va qo‘shma olmoshlar. ularning imlosi			
18.	Ismlarning munosabat shakllari			
19.	Ismlarning lug‘aviy va munosabat shakllari			
20.	Egalik shakllari va ularning imlosi			
21.	Sifatdosh va harakat nomlaridagi egalik qo‘shimchalarining vazifasi			
22.	Egalik qo‘shimchali so‘zlarning imlosi			
23.	Kelishik shakllari			
24.	Bosh kelishik shakli			
25.	Qaratqich kelishigi shakli			
26.	Tushum kelishigi shakli			
27.	Jo‘nalish kelishigi shakli			
28.	O‘rin-payt kelishigi shakli			
29.	Chiqish kelishigi shakli			
30.	Ismlarni kesimga xoslovchi shakllar			
31.	Yordamchi so‘zlar			
32.	Ko‘makchilar			
33.	Sof ko‘makchilar			
34.	Ko‘makchilarning ma‘no turlari			

MAVZU: TIL VA NUTQ

O‘quvchilar o‘zlashtirishi zarur bo‘lgan bilim, ko‘nikma va malaka:

- «Til va nutq», o‘zbek tilining dunyodagi tillar orasida tutgan o‘rni haqida tushunchaga ega bo‘lish;
- «Til va nutq» tushunchasini farqlay olish;
- «Til va nutq» haqida o‘z tushunchasini bildira olish.

Mashg‘ulotning borishi:

1. Kirish. Mashg‘ulotning kirish qismida 7-sinfda o‘rganiladigan «Ona tili» kursining maqsad va vazifalari, mazmun-mundariyasi bilan tanishtiriladi.

2. Yangi mavzuni o‘rganish. «Til va inson» matni o‘qituvchi tomonidan ifodali o‘qib beriladi. So‘ngra o‘quvchilar mustaqil o‘qib chiqadilar.

Tilning inson hayotidagi o‘rnini qanday tushunasiz? Tarixni o‘rganishda til va yozuvning o‘rni qanday? Dastlab insonlar qanday nutq vositasida aloqa qilganlar? Tilning jamiyat rivojidadagi o‘rni nimada? kabi savollar yordamida matn mazmuni o‘zlashtiriladi.

3.Guruhlarda ishlash. O‘quvchilarni kichik guruhlarda ishla-tishdan maqsad ularni mustaqil fikrlash orqali matn mazmunini puxta o‘zlashtirib olishlariga erishish va matn tahliliga o‘rgatish. Bunda guruhlar ramziy ma'noda nomlanadi. Chunonchi:

1-guruh- **«Tadqiqotchi»**. Bu guruh o‘quvchilarining vazifasi «Til va inson» matni mazmuni bo‘yicha qo‘shimcha ma'lumot taqdim etishdan iborat bo‘ladi.

2-guruh - **«Aloqachi»**lar bo‘lib, ular matnda bayon etilgan fikrlarning davr, kundalik voqea-hodisalar bilan bog‘liqligini izlab topadilar.

3-guruhni «Savollar beruvchi» deb nomlab, ularga tahlil boshlanmasdan avval matn bo‘yicha muhokama uchun savollar tuzib chiqish topshirig‘i beriladi.

Navbatdagi guruh «So‘z axtaruvchi»lar bo‘lib, matn mazmunini ifoda etishga yordam beradigan asosiy tushunchalarni aniqlaydilar va shu tushunchalarni izohlashga tayyorgarlik ko‘radilar.

O‘quvchilar guruhi to‘rttadan kam yoki ko‘p bo‘lishi, nomlani-shi boshqacha bo‘lishi mumkin. Bu o‘qituvchilarning ijodkorligiga, mavjud sharoit va imkoniyatga bog‘liq.

Guruhlarishni boshlaydi (topshiriq yozma bajariladi). O‘qituvchi boshqarib, yo‘llanma berib turadi.

«Tadqiqotchi»lar tilning jamiyatdagi o‘rni, insoniyat hayotida o‘zaro aloqa-munosabat uchun asosiy vosita ekanligi, tilni e'zozlash, undan to‘g‘ri foydalanish, boshqa tillarga hurmat bilan munosabatda bo‘lib, ko‘p tilni bilish ham fazilat ekanligi kabi ma'lumotlarni matnga qo‘shimcha qilishlari mumkin.

«Aloqachi»lar yurtimizda istiqomat qilayotgan boshqa millat vakillarining, shuningdek, xorijliklarning ham o‘zbek tilini o‘rganishgaqiziqishlari ortgani, o‘zo‘rnidaxorijiy tillarni o‘rganishga bo‘lgan ishtiyoq ham oshib borayotganligi va bu holning samarali natijalari yoshlar timsolida ko‘rinayotgani kabi ma'lumotlar yordamida matn mazmunini kundalik hayot bilan bog‘laydilar.

«Savol beruvchi» guruhi matn mazmunini o‘zlashtirib olishga yordam beruvchi: Tilning jamiyatdagi o‘rnini qanday tushunasiz? «Til-alloqa vositasi» jumlasini izohlang.

«Ko‘p tilni bilish ham fazilat», deganda nimani tushunasiz? Siz chet tillaridan qaysi birini o‘rganyapsiz? kabi savollarni o‘rtaga tashlab, tilning jamiyatdagi o‘rni yuzasidan munozara o‘tkazish muhitini yaratadilar.

«So‘z axtaruvchi»lar guruhi matnning asosiy mazmun-maqсадini ochib beruvchi tushunchalarni qidirib topadilar va ularni izohlaydilar.

Binobarin, inson hayotida tilning o‘rni, til va jamiyat, og‘zaki nutq, yozuv, yozma nutq, tilning ma‘rifiy ahamiyati, o‘zbek tili, dunyodagi tillar, tilning rivojlanib borishi jumllarini matn mazmunini ochib beruvchi tushunchalar sifatiga kiritish mumkin.

Guruhda bajarilgan ish mazmuni natijalari yuqorida bayon etilgan darajada bo‘lishi uchun o‘qituvchi darsning birinchi bosqichidagi bayonida o‘quvchilarning mustaqil va ijodiy fikr yuritishlariga keng imkoniyat yaratishlari kerak.

Guruhda bajarilgan ish sardor tomonidan boshqa guruhlariga yetkaziladi. Bajarilgan ish yuzasidan savollarga javob beriladi.

Tanlangan asosiy tushunchalar ishtirokida kichik matn yaratiladi. Qo‘llangan tinish belgilarining vazifasi izohlanadi.

Mashqlar bilan ishlash. 2-mashqda berilgan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti I.Karimovning «Yuksak ma‘naviyat-yengilmas kuch» kitobidan olingan parcha o‘qilib, tilimizdagi mehr-oqibat qadr-qimmat tushunchalarining bir-biridan farqi yuzasidan suhbat o‘tkaziladi. 3-mashqda berilgan tushunchalar mazmun-mohiyati izohlanadi va bahs uyushtiriladi. 4-mashq matni 2-3 o‘quvchiga ifodali o‘qitiladi. Matnda qanday g‘oya ilgari surilayotgani haqida suhbat o‘tkazilib, yuzaga kelgan xulosa asosida o‘quvchilar o‘z mustaqil fikrlarini bayon etadilar.

4. Mashg‘ulotni xulosalash.

Uyga vazifa. «O‘z begim deb keng jahonga Ne uchun madh etmayin!» mavzusida matn tuzish.

MAVZU: FONETIKA

O‘quvchilar o‘zlashtirishi zarur bo‘lgan bilim, ko‘nikma va malaka:

- tilshunoslikning fonetika bo‘limi haqida tushunchaga ega bo‘lish;
- unli va undosh tovushlar, tovushlar tasnifi tushunchasini farqlay olish;
- fonetik hodisalar haqida bilimlarni kengaytirish.

Mashg‘ulotning borishi:

Mashg‘ulotning rejasi:

1. Fonetika haqida ma'lumot.
2. Unli tovushlar tasnifi.
3. Undosh tovushlarning hosil bo‘lish o‘rni, usulini aniqlash.

Berilgan savol va topshiriqlar asosida o‘quvchilar bilimi aniqlanadi. So‘ngra o‘quvchilar fikri umumlashtirilib, shunday xulosaviy fikrlarni bayon qilish mumkin.

Fonetikada tovush va harf, nutq a'zolari, bo‘g‘in, bo‘g‘in ko‘chirish, urg‘u singari hodisalarning o‘rganilishi aytiladi.

Undosh va unli harflarni sinf doskasiga oldindan yozib qo‘yish **mumkin: b, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, x, y, z, g‘, sh, ch, ng -a, e, i, o, u, o‘.**

Sinf «Chaqqon» va «Tezkor» guruhlariga bo‘linadi. «Chaqqon»lar undoshlarni, «Tezkor»lar unli larni talaffuz qiladilar. Shu bilan birga, undoshlar va unli larni ajratishda ularning to‘siqqa uchrashi va uchramaslik belgisiga tayanilganligini aytadilar.

O‘qituvchi o‘quvchilarning javoblarini to‘ldirib, ovoz va shovqinning ishtirokiga ko‘ra undosh tovushlarni jarangli va jarangsiz undoshlarga bo‘linishiga hamda jarangli va jarangsiz undoshlarning farqli belgilariga e‘tiborni qaratadi.

5-mashqni bajarishda o‘quvchilar gaplarni ko‘chirib, unli va undosh tovushlarni ajratib, ularga tavsif beradilar. Namuna: **b** - undosh, jarangli, lab tovushi.

6-mashqni bajarishda o‘quvchilar undosh tovushlarni am‘qlab, berilgan jadvalga joylashtiradilar.

Lab undoshlari	Til undoshlari				Bo‘g‘iz undoshi
	Til oldi	Til o‘rta	Til orqa	Chuqur til orqa	
<i>b, f, m, v, p</i>	<i>d, t, z, j, s, sh, ch, n, l, r</i>	<i>y</i>	<i>g: k, ng</i>	<i>q, g‘, x</i>	<i>h</i>

7-mashq shartini bajarish uchun portlovchi va sirg‘aluvchi undosh tovushlarni amaliy bajaradilar. **D** undoshi til uchining yuqori tishlar tirqishini jips berkitishidan og‘iz bo‘shlig‘ida qamalib yotgan havo zarb bilan til-tish orasini «yorib», «portlash»idan hosil bo‘lishi anglatiladi. **M, n, ng** undoshlarining portlovchiligi burunni ikki bar-moq bilan qisib, talaffuz qilish orqali oson tushuniladi.

Sirg‘aluvchi undoshlar ikki nutq a'zosi jiplashishga yaqinlashganda og‘iz bo‘shlig‘ida to‘plangan havo har qanday sharoitda yo‘l topib, tirqishlardan chiqishi hisobiga hosil bo‘ladi. **r, z, s** tovushlari-ning talaffuzi o‘quvchilarning amaliy bajarishlari hisobiga aniqlansa, xotirada uzoq saqlanadi.

Namuna: **sh** sirg‘aluvchi, **n** portlovchi, **s** sirg‘aluvchi, **t** portlovchi, **b** portlovchi,

z sirg‘aluvchi deb davom ettiradi. 8-mashq mustaqil bajariladi. 9-mashq uyga vazifa.

Sana: “ ” _____ 20__-yil. Sinflar: _____. To‘garak rahbari: _____

MAVZU: FE’L SO‘Z TURKUMI

Mashg‘ulotning borishi:

Mashg‘ulotning jihozi: mavjud texnika vositalari va misollar yozilgan ko‘rgazma plakatlar.

Mashg‘ulotning rejasi:

- 1.Fe'l nisbatlari, mayllari haqida ma'lumot.
- 2.Fe'l shakllarining bayoni.
- 3.Fe'llarning tuzilishi.

Savol va topshiriqlar ustida ishlash.

1. Birinchi topshiriq o‘quvchilarga tushunarli bo‘lishini hisobga olib, fe'l so‘z turkumini o‘rganganimizda fe'l haqida qaysi mavzu-larni eslay olasiz, deyish mumkin. O‘quvchilarning javoblari dos-kaga tartib bilan yozib boriladi. Yozuv quyidagicha davom etishi mumkin: 1) fe'ning bo‘lishli va bo‘lishsiz shakli; 2) fe'l nisbatlari; 3) fe'l mayllari; 4) fe'l zamonlari; 5) fe'l shakllari; 6) fe'llarning tuzilishi.

2. Ikkinchi topshiriqni bajarish uchun quyidagicha savollar beriladi. Yozdi fe'lidan ish-harakatning bajarilgan yoki bajarilmaganini bilsa bo‘ladimi? (ish-harakat bajarilgan) Yozdi fe'lida ish-harakat bajarilmasa, qanday shaklda bo‘ladi? (Yozmadi).Yozmoq fe'luga yana qanday so‘z qo‘shsak, ish-harakatning bajarilmasligini bildiradi? (yo‘q, emas)

3. Fe'l nisbatlari turlarini kim ayta oladi? *Quyosh ko‘tarildi, gul ochildi* gaplaridagi fe'llar qaysi nisbatda? *{O‘zlik nisbatda) Gulg 'unchalarini erta tongda kim ochib qo 'yadi. (Hech kim, gul o 'zi ochiladi, ish-harakatni gulning o 'zi bajaradi). Quyoshni koinotga bugun O‘zbekiston, ertaga Yaponiya olib chiqib qoyadimi? (Yo‘q, quyosh o 'zi ko‘tariladi).* Demak, tabiatning o‘zi yoki insonning o‘zi tomonidan ish-harakat bajarilsa, o‘zlik nisbati bo‘ladi.

6-, 7-, 8- topshiriqlar - harakat nomi, sifatdosh va ravishdosh qo‘shimchalarini aralash holda ko‘chma doskaga oldindan yozib, tayyorlab qo‘yish mumkin. O‘quvchilar ichlarida o‘qishib, ravishdosh, sifatdosh, harakat nomining to‘g‘risiga yozib bajaradilar. So‘ngra o‘qituvchining tayyor javobiga qiyoslab o‘z xatolarini tushunib to‘g‘rilab oladilar.

-moq	-gani	-r(-ar) -gach	Ravishdosh: -a, -y...
-guncha	sh(-ish)	-v(-uv) -digan	Sifatdosh: -digan...
-gan	-a, -y	-b(-ib) -gali	Harakat nomi: -v (-uv)...

9-topshiriqdagi sodda, qo‘shma, juft fe'llarga o‘quvchilar tomonidan keltirilgan misollar bilan kifoyalanish mumkin. Shuningdek, qo‘shma fe'lni aniqlash uchun qiyoslash maqsadida ko‘makchi fe'lli so‘z qo‘shilmasidan, birinchi qism fe'l bo‘lmagan va har

ikkala qismi fe'ldan iborat bo'lgan qo'shma fe'llarni qiyoslash orqali tushuntiriladi. Namuna: *Ishlab ko'rdi, olib keldi, shod qildi*. Ko'makchi fe'li so'z qo'shilmasida harakatning bittaligi, qo'shma fe'lda (*fe'l+fe'l*) harakatning ikkitaligi (ko'makchi **fe'l**: *ishladi*, qo'shma fe'l: *oldi va keldi*) bilan farqlanadi. mashqning shartidan shuni uqish mumkinki, fe'lga xos grammatik shakllarning bir guruhi ma'lum vazifani bajarishga xoslanganligini ko'rsatadi.

Ularning birinchi guruhi - fe'llarning funksional shakllari uch xil deyiladi.

1. Harakat nomi;
2. Sifatdosh;
3. Ravishdosh.

Demak, mashqdagi faqat sof fe'llargina tahlil qilinadi: *Eshitmadi, o'rgatadi, so'radi, bilaman, xor bo'lmaydi, deydilar*. Namuna: *o'rgatadi* - aniq mayl, aniq nisbat, hozirgi-kelasi zamon fe'li. mashqda fe'l shakllari qo'shimchalarini aniqlash ko'zda tutilgan. Biroq ravishdoshning ravishga o'xshashligi, birlik nisbatining harakat nomiga o'xshashligi kuzatiladi. *Haqiqatan ham, borishsin* so'zidagi *-ish* birgalik nisbat, duo qilishadi so'zidagi *-ish* birgalik nisbat qo'shimchasidir. Har ikkala so'zga alohida izoh berish darkor. *Sizlab, deb, qo'yib, bo'lib, olib* - ravishdosh, *-gan* sifatdosh qo'shimchasidir.

mashqda fe'llarning tuzilishiga ko'ra turlari so'ralgan. Mashqda qo'shma fe'llarni aniqlashda ikki so'zdan tuzilgan *kirib chiqmoq, ekin ekmoq, qo'l urmoq* misollari o'quvchilar fikrini rivojlantirish uchun keltirilgan. *Qo'l urmoqning* ibora, *ekin ekmoqning* so'z birikmasi, *kirib chiqmoq* ning qo'shma fe'l ekanligi o'quvchilarni o'ylantiradi. Misollarning ma'no farqlari muammoli o'qitish usuli asosida hal qilinadi. Sodda fe'llarni sodda yasama, sodda tub fe'llarga ajratish yanada o'quvchilar tafakkurini rivojlantiradi.

mashq uyga vazifa qilib beriladi, bu boshqotirma yechilsa, "*Oltin olma, duo ol*" maqoli kelib chiqadi.

vab-saytimiz: Zokirjon.com
Hujjat Word variantda beriladi.

Zokirjon Admin bilan

90-530-00-68 nomerga murojaat qilishingiz, shu nomerdagi telegram orqali bog‘lanishingiz yoki nza4567 izlab telegramdan yozishingiz so‘raladi.

Telegramda murojaatingizga o‘z vaqtida javob beriladi

Ona tili fanidan 7-sinf bo‘sh o‘zlashtiruvchi o‘quvchilarga 34 soatli to‘garakni to‘liq holda olish uchun telegramdan yozing.

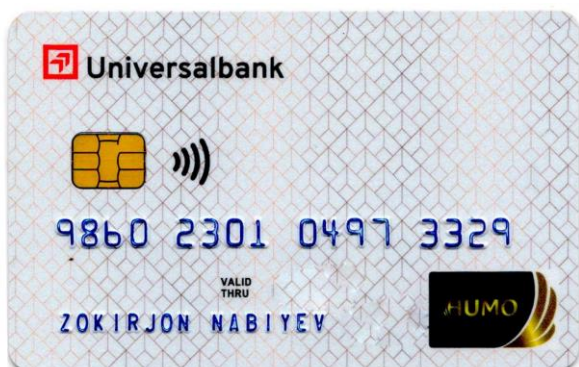
Narxi: 20 ming so‘m

Telegram kanalimiz:

@Maktablar_uchun_hujjatlar

To‘lov uchun: UZCARD *880*9860230104973329*summa#

Plastik egasi Nabiyev Zokirjon

DIQQAT!!!

Sizga bu **OMONAT** qilib beriladi.
To‘liq holda olganingizdan so‘ng:
Faqat o‘zingiz uchun foydalaning.
Hech kimga bermang hattoki eng yaqin insoningizga ham.
Internet orqali vab-saytlarga joylamang.
Kanal va gruppalarga tarqatmang.

**OMONATGA
HIYONAT QILMANG.**